

річ, що дозволяло б спокійнісінько їх ненавидіти без необхідності попередньо подолати подвійність їхньої людської сутності» [1, с. 258].

Картина Пазоліні пов'язана з неореалізмом нерозривними узами гуманізму, увагою до людини, до її метань – і неприкаяності. Етторе (Етторе Гарофоло) розмовляє з матір'ю (Анною Маньяні): « – Навіщо тобі брати мене до Рима? – Папа Римський за тобою скучив. – А що я робитиму в цьому Римі?». Дійсно, що чекає на персонажів у столиці? Занедбана околиця, понурий краєвид блочних будинків та місцевої церковки, руїни й каміння перед будинком. Цей Рим є далеким не лише від туристичних маршрутів, він далекий навіть від того міста, де героїні «Рима, 11 годин» шукають роботу машиністки.

Це місто-пастка, замкнене коло; щоб вирватися з нього, потрібно мати або черствість та байдужість, або внутрішню стійкість. В Етторе немає цих рис. Немає їх і в мами Роми, але в неї усі вони замінені любов'ю до сина. Міський пейзаж є визивно самодостатнім, холодним та байдужим. Він більшою мірою описує та виражає стан безвихідності, що панує в душі Етторе, аніж характеризує місце його і матиного життя. Рим тут – це не місце діяльності, а місце бездіяльності: внутрішньої, душевної апатії. «Хай йому грець! Най їм провалитися, цим околицям!» – героїня Маньяні каже ці слова в провінційному містечку, але вони не втрачають своєї лиховісної актуальності й після її переїзду до Рима.

Гуманізм же Пазоліні міститься в його увазі до людського відчаю – саме він, цей складний душевний стан – і відправна точка, і рушійна сила, і центр усього сюжету. Це своєрідне продовження неореалістичної побудови сюжету, коли звичайна, пересічна побутова подія ставала центром історії. У той же час життя триває, і на сходовій клітці, неподалік від квартири мами Роми, сидить місцева шпана: юнак, глузливо дивлячись на героїню Маньяні, співає фразу з арії «Una furtiva lagrime» («Потайна сльоза») з опери Гаetano Доницетті «Любовний напій». Навряд чи підлітки-шалапути з інших країн, які мешкають на околиці міста, так добре знають оперу, як їхні італійські однолітки. А в Італії музика – така ж деталь побуту і невід'ємна частина повсякденного життя, як і голосні вигуки продавців на базарі.

Образ Рима з усією його різноманітністю, вируючим життям та суворістю вічності його каменів якнайкраще виражає прагнення режисерів-неореалістів звернутися до людської особистості, її сутності. Індивідуальне, залишаючись частиною цілого, набувало нової значущості, знаходило точку опори в безкінечному просторі-часі Вічного міста. Як писав Йосип Мандельштам: «Не город Рим живєт среди веков, а место человека во вселенной».

1. Базен А. Что такое кино? – М.: Искусство, 1972.
2. Вуди Аллен. Интервью. Беседы со Стигом Бьоркманом. – СПб.: Азбука-классика, 2008.
3. Висконти о Висконти. – М.: Радуга, 1990.
4. Кино Италии: Неореализм / Сост. и вступ. ст. Г.Д. Богемский. Пер. с итал. – М.: Искусство, 1989.
5. Пьер Паоло Пазолини. Теорема. – М.: Ладомир, 2000.
6. Феллини о Феллини. – М.: Радуга, 1988.
7. Alfano G. Momenti di Roma. – Roma., Edizioni Romane di Cultura, 2004.
8. McRobbie A. The Deanna Durbin Story. – S.P., 2001.
9. Manca G. G. Come cambia il cinema: Rossellini, il neorealismo e le moderne tecnologie cinematografiche [www. document]. URL <http://www.dillinger.it/come-cambia-il-cinema-rossellini-il-neorealismo-e-le-moderne-tecnologie-cinematografiche-40111.html> (31 січня 2010).

Марина КОНДРАТЬЄВА,
мистецтвознавець

УКРАЇНСЬКИЙ КІНЕМАТОГРАФ СЬОГОДНІ

М. Кондратьєва. Український кінематограф сьогодні.

У статті висвітлюється досвід створення українських кінострічок останніх років, аналізується стан українських кіностудій, тенденції в українському кінематографі.
Ключові слова: кіно, кінопродукція, художні тенденції.

М. Кондратьєва. Украинский кинематограф сегодня.

В статье раскрывается опыт создания украинских кинолент последних лет, анализируется состояние украинских киностудий, тенденции в украинском кинематографе.

Ключевые слова: кино, кинопродукция, художественные тенденции.

M. Kondratieva. Ukrainian cinema today.

In article experience of creation of the Ukrainian films of last years reveals, the condition of the Ukrainian film studios, tendencies in the Ukrainian cinema is analyzed.

Key words: cinema, cinema production, art tendencies.

Чи існує в Україні кинематограф? Так, існує. Незважаючи на всі негаразди, економічну кризу та руйнування моралі в українському суспільстві, є люди, які люблять кіно і присвячують йому своє життя: це режисери та їхні команди, директори і співробітники киностудій, Українська кінофондація, директори кінотеатрів, Міністерство культури і туризму України та інші організації. Завдяки їм український кинематограф не тільки існує, а й розвивається, незважаючи ні на що.

В Україні є всі передумови для виробництва кінофільмів: киностудії (як для виробництва художніх фільмів, так і документальних, анімаційних), чудові натурні площадки, творчі групи тощо. Існують певні проблеми з технологічною базою (важко, наприклад, зробити в Україні перезапис Долбі), та і в цьому напрямку ведеться відповідна робота. Наприклад, на Національній киностудії художніх фільмів ім. О. Довженка уже закуплено апаратуру для сучасної цифрової кольорової корекції зображення К-4, ведеться робота з встановлення сучасної звукової апаратури. На все потрібні гроші та час. А ще терпіння і бажання допомогти. Незважаючи на фінансову скруту, люди відвідують кінотеатри, можливо, не так активно, як раніше, але кінотеатри працюють, а представники прокатних фірм їздять на кіноринки і закупають різноманітні стрічки. Більш того, все частіше можна почути у крамниці, що торгують дисками з фільмами, запитання про українські стрічки. І вони є. Різні за жанрами, розраховані на різну аудиторію. Серед них чудова стрічка Єви Нейман «Біля річки» – фільм глибокий, що примушує глядача замислитись над власним життям. Багато в чому ця стрічка за своєю режисерською мовою нагадує стиль Кіри Маратової. В її фільмі багато підтексту, психології, іноді дивних кінообразів. Фільм красивий з естетичного боку. Стрічки Ахтема Сейтаблаєва розраховані на більш широку аудиторію. «Фабрика щастя» – це комедія, яка досліджує питання, що робить людину щасливою. Чи можуть гроші, кар'єра, бажання довести іншим свою правоту зробити людину щасливою? Чи щастя – це просто бажання кохати і бути коханим. «Зав'ялі квіти» – екранізація роману української письменниці Ірен Роздобудько. Долі двох актрис, цілої епохи та країни, зрада та мужність, і час, що є найкращим суддею. Стрічки Ахтема Сейтаблаєва – це сучасні історії про звичайних людей, про життєві ситуації, до яких потрапляє майже кожна людина. Документальний фільм «Живі» Сергія Буковського – це не тільки майстерно зроблений фільм (адже усі його стрічки захоплюють першокласною документальною режисурою), а й фільм, який потрібно дивитись, щоб не робити помилок і поважати власну націю. Голодомор – страшна трагедія українського народу. І, мабуть, саме стрічка Буковського показує весь масштаб цієї біди, показані люди, які не зламались, незважаючи на весь жах тієї системи. Фільм про людський подвиг, взагалі, про поняття людяності. Його буде цікаво дивитися будь-якій групі глядачів, тому що це не тільки документальний фільм, в якому показані людські долі і наведені вражаючі факти, – це наше сьогодення.

Ті, хто цінує анімацію, можуть подивитися новий український мультимедійний фільм «Пригоди бравого солдата Швейка», який цього року був репрезентований на кіноринку в Берліні, а тим, хто цінує історичне кіно, можна придбати диск з фільмом Миколи Мащенко «Богдан Зіновій Хмельницький» – стрічку, що знімалась протягом десяти років.

Глядачам, які цінують сучасний кинематограф, сподобаються стрічки кінорежисера Олександра Шапіро (за останні роки він зняв їх декілька). Це фільми про нетривіальний, особистий погляд режисера на сучасну мораль та філософію, іронія над собою і людством взагалі. Стрічки Шапіро – це також експерименти у кинематографі і надсучасна стилістика.

«Мелодія для шарманки» – чудова різдвяна казка Кіри Маратової, всесвітньо відомого кінорежисера, лауреата багатьох престижних міжнародних кінофестивалів. Історія про безпритульних дітей і добру фею (Рената Литвинова), про дитячі мрії, про добро і зло. Цього літа саме стрічка Маратової – «Два в одному» – репрезентувала Україну на Міжнародному кінофестивалі у Москві.

Стрічка режисера Володимира Ямбурського «Криза» – про сумні речі, які іноді викликають посмішку. Це фільм про потік життя. І хоча події розгортаються в українському селі у вісімдесятих роках минулого століття, багато сцен з фільму передають також сутність сучасного українського села.

Отже, фільми є, вони різні – і це дуже добре. Я ніколи не критикую роботу моїх колег кінорежисерів, бо вважаю це некоректним. Якісь фільми мені подобаються більше, якісь іноді викликають відразу. Але глядацька аудиторія настільки велика, смаки у людей різні, тому, мабуть, справедливо, коли фільми викликають у людей різні емоції.

Наголошу, однак, на своєму переконанні (як кінорежисер): будь-яка людина, котра бере участь у зйомках фільму в цей час і в цій країні, робить нехай маленький, але подвиг.

В моєму житті є декілька людей, що допомогли мені сформуватись як кінорежисеру, багато чому навчили, дали досвід. Це насамперед мій учитель – кінорежисер Олександр Коваль, видатний актор і режисер, художник Олександр Адабашьян, генеральний директор кінофестивалю «Молодість» та засновник Української кінофундації – Андрій Халпахчі. Саме завдяки Халпахчі українські стрічки отримали доступ до міжнародних кіноринків, зокрема до кіноринків міжнародних кінофестивалів у Берліні та Каннах. Цей процес іде важко. Україна не може змагатися з такими кіномагнатами, як Сполучені Штати Америки, Франція чи Індія. Але вже багато зроблено, українське кіно знають у світі. Щодо продажу фільму, то дуже важливо потрапити в потрібне місце і в потрібний час. Іноді достатньо показати фільм в одній з програм кінофестивалю – і фільм куплять. А іноді доводиться витратити багато часу та зусиль, щоб кінопродукт потрапив до глядача. Я впевнена, що в цьому питанні не обходиться без долі та елемента щастя. Та головне – це реклама, піар фільму. Саме ця галузь кіноіндустрії, на мій погляд, є в Україні найбільш відсталою. Адже відомо, що успіх фільму (в першу чергу комерційний) залежить від реклами, від вкладених у «розкрутку» стрічки грошей.

У світі над цим питанням працюють окремі організації, в рекламну кампанію фільму подеколи вкладають більше грошей, ніж на саме виробництво фільму. Але така розкіш доступна країнам, які мають сильну кіноіндустрію, велику кількість фільмів та законодавчу базу. Великі сподівання в Україні викликають нові доповнення до закону про кінематограф, який може дати новий поштовх для розвитку українського кінематографа: оподаткування, приватне фінансування, перерахування певного відсотку від вартості квитків у кінотеатрах на розвиток вітчизняного кінематографа. Такий закон існує в багатьох європейських країнах і результат просто вражає. Наприклад, у Франції 60 відсотків фільмів, що демонструються у кінотеатрах, – вітчизняний продукт. Така ситуація склалася саме завдяки законодавству.

Нещодавно я повернулась з Німеччини, де працювала з німецьким продюсером над моїм новим проектом – художнім фільмом. Я була вражена, коли дізналася, що кінофільми у Німеччині стовідсотково знімаються за рахунок державних фондів. Тобто за гроші платників податків. І ні в кого це не викликає жодних запитань. Більше того, німецькі стрічки настільки різні за якістю, жанрами, естетикою, однак усі вони існують у німецькому кінопросторі, мають свою аудиторію і не викликають такої хвилі ненависті, як українські стрічки у деяких українських журналістів, як – от у Олега Вергеліса.

Втім, незважаючи ні на що, українське кіно розвивається, стає різноманітнішим, європейським. У цьому я переконана. На українських кіностудіях працюють люди, що мають унікальний досвід. Існують бази кінореквізиту та костюмів, працюють майстерні, в яких можна замовити меблі чи предмети інтер'єру будь-якої епохи, існують численні акторські бази (де майбутні кінозірки чекають свого часу). Україна має сучасну кінобазу – зйомочної апаратури, найбільший у Європі кінопавільйон, професійні технологічні та творчі групи. Та, мабуть, найголовніший український скарб – це природа, старовинні та сучасні міста. В Україні можна знімати будь-який (за жанром, стилістикою) фільм. Так воно і буде: український кінематограф розви-

вається, кількість фільмів збільшується, кількість та якість кінотеатрів та студій також постійно зростає. Головне – щоб не заважали, не нищили знову інтелігенцію, щоб не породжували нову хвилю еміграції творчих людей. Бо коли творча, обдарована людина не може себе реалізувати на батьківщині, вона починає шукати інше місце, щоб втілити свій задум – адже без творчості не може існувати.

Український кінематограф ховають уже майже двадцять років, та, на щастя, він живе. Кінематограф в усьому світі є наймасовішим аудіовізуальним мистецтвом, бо він доступний усім і різноплановий за смаками. Для багатьох розвинених країн це також стаття прибутку. Кіно – це те мистецтво, яке, на моє переконання, може зробити світ кращим. Заможні країни, в яких 90 відсотків населення – це середній клас, думають не тільки про їжу, а й про культуру, науку, освіту, сучасні технології. Я вірю, що моя Батьківщина – Україна обов'язково стане економічно сильною, розвиненою країною. Та без культури і науки цього не трапиться ніколи! Це не моя теорія. Почитайте Шопенгауера, Вольтера, чи нашого класика Гоголя. Тільки освічена, культурна, добре вихована та порядна людина не буде красти, руйнувати власну домівку і паплюжити країну.

Тільки та людина, що має інтелект, знає історію, цінує культуру не зможе зруйнувати храм, принизити людську гідність. Усе будується на моралі. Мораль – це мистецтво. Мистецтво – це кіно...

1. Кондратьєва М. Ю. Документальна стилістика початку ХХІ ст. // Сучасне мистецтво: Наук. зб. – ІПСМ АМУ. – К., 2004. – Вип. I. – С. 247–254.

2. Кондратьєва М. Ю. Життєдайні фільми // Сучасне мистецтво: Наук. зб. – ІПСМ АМУ. – К., 2005. – Вип. II. – С. 177–184.

3. Кондратьєва М. Ю. Основи драматургії: Класика і сучасність // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини: Зб. наук. пр. – ІПСМ АМУ. – К., 2009. – Вип. 6. – С.117–122.

4. Зубавіна І. Б. Екранна культура: Засоби моделювання художньої реальності (Час і простір у кінематографі). – ІПСМ АМУ. – К., 2006.

5. Зубавіна І. Б. Кінематограф незалежної України: Тенденції, фільми, постаті. – ІПСМ АМУ. – К., 2007.

Наталія БОРИСКІНА,
мистецтвознавець

ТРАДИЦІЇ ТЕАТРУ КАБУКІ В ЯПОНЬСЬКОМУ КІНЕМАТОГРАФІ

Н. Борискіна. Традиції театру Кабукі в японському кінематографі.

У статті йде мова про використання традицій театру Кабукі в японському кінематографі. Розглядаються два провідні чоловічі амплуа Кабукі, успадковані японським кіно, що діють, зокрема, у фільмах Акіри Куросави.

Ключові слова: театр Кабукі, японський кінематограф, Акіра Куросава.

Н. Борискіна. Традиции театра Кабуки в японском кинематографе.

В статье идет речь об использовании традиций театра Кабуки в японском кинематографе. Рассматриваются два ведущих мужских амплуа Кабуки, унаследованные японским кино, которые действуют, в частности, в фильмах Акиры Куросавы.

Ключевые слова: театр Кабуки, японский кинематограф, Акира Куросава.

N. Boryskina. Traditions of Kabuki theatre in the Japanese cinema.

The article deals with the use of traditions of Kabuki theatre in the Japanese cinema. Two leading Kabuki masculine lines of business, inherited by the Japanese cinema, that act, in particular, in Akira Kurosawa's films, are examined.

Key words: Kabuki theatre, Japanese cinema, Akira Kurosawa.

Розглядаючи тему «Традиції театру Кабукі в японському кінематографі», слід зазначити, що канон театру Кабукі дуже суворий і статичний. Знання ригуалу й неухильне дотримання всіх його регламентацій, у тому числі й тих, що давно втратили первісний практичний зміст, мають особливе значення: глядач відчуває не тільки